

Értékrendtől normarendig

A közösségépítés pedagógiája egy lakótelepen

A katolikus egyházban a lelkeségi mozgalmak egyre ismertebbé válnak.

Ezek a mozgalmak a keresztény élet megújítását szolgálják. Közös vonásuk a kereszténység életformának való tekintése, s céljuk, hogy az a mindennapok meghatározója legyen. Ezek a mozgalmak az evangélium értékei közül néhányat kiemelnek, s azok tudatos betartására szocializálnak. A sikeres szocializáció érdekében nélkülözhetetlen, hogy tagjaik közösségekben működjenek. E közösségeket az önkéntesség elve alapján toborozzák. Lakóhelytől s kortól függetlenül, bárki tagja lehet valamely mozgalomnak. Az ezek közötti különbségeket nem annyira az értékek eltéréseiben, hanem azok gyakorlatba való átültetésének módjában látom. Az egyes mozgalmak eltérő társadalmi gyökerekre, eltérő személyi s kulturális környezetre vezethetők vissza, s ebből következően más-más keretet biztosítanak az evangélium megvalósításához.

Ez a szociológia nyelvén annyit jelent, hogy azonos – legalábbis gyökerüket tekintve azonos – értékeket különböző normarendekben valósítanak meg. A keresztény értékek írásbeli kifejezője az evangélium.

Ezen értékek megjelenítéséhez, mint tudjuk, társadalmi normák szükségesegek. Tanulmányom célja bemutatni egy olyan normarend kialakulását, amely egy evangéliumi érték megjelenítését szolgálja egy adott közösség életében. A vizsgálat helyszíne az egyik plébánia, ahol a normarend kialakulása a Fokoláre mozgalom értékrendjére támaszkodott.

A vizsgált plébániának híre van katolikus körökben. Bizonyítékként elég csak arra utalni, hogy nincs olyan hónap az egyházközség életében, amikor hazai vagy külföldi katolikus vendégek ne jelennének meg azzal a nem titkolt szándékkal, hogy „tanuljanak” az egyházközség életéből. Ezzel kapcsolatban a „gyárlátogatás” juthat erről eszünkbe, amikor szakemberek ellátogatnak híressé vált gyárakba, hogy megtapasztalják, mi a siker titka. A hasonlat persze sántít, mert az egyházközségbe látogatókat nem a számok, azaz nem objektív dolgok győzik meg a „sikeres” működésről, hanem a laikusok beszámolóí, vallomásai. Ezeket a látogató saját tapasztalataival összevetve, maga formálhatja „objektív” véleményé. Rosszul teszi az a látogató, aki a modellt látva úgy gondolkodik, hogy jó-jó, de hogyan csináljam meg ezt én otthon? *Durkheimmel* válaszolva, a „közösségi eszmények csak azzal a feltétellel jöhetnek létre

és ébredhetnek önmaguk tudatára, hogy olyan dolgokhoz kötődnek, amelyeket *mindenki láthat, mindenki megérthet, s amelyek minden gondolkodás számára megjeleníthetők*”. Durkheim gondolatát értelmezve a látogatónak az a dolga, hogy megkeresse a közös eszme (a keresztény vallás) legfontosabb értékeit, s olyan dolgokhoz kösse azokat, vagyis olyan normák kialakulását segítse elő otthoni környezetében, amelyek a legadekvátabbak saját környezetében. Durkheim szerint a normákat nemcsak mindenkinek ismernie kell, hanem azokat megjeleníthetővé is kell tenni. Azaz, mindenkinek tudnia kell, hogy mit miért kell csinálnia a templomban vagy a keresztényi életben.

A vizsgált közösség életében legalapvetőbb vonás a normarend tudatos alkalmazása. Ez abból ered, hogy a normák kialakításában maguk a közösségi tagok közvetlenül vesznek részt. Továbbá, mások fontos jellemző, hogy a magatartásszabályok idő-

szakosak, változékonyak. Az egyházközség véleménye szerint náluk „nem olyan formálisak a misék, vagy nem olyan merevek a szabályok”, amint azt egy, a kereszténységgel ismerkedő pszichológusnő megállapította. A normák változására mindig a körülmények megváltozása szolgáltat alapot. Pontosabban, egy idő múlva kérdessé válik, hogy a megváltozott körülmények között ki lehet-e fejezni a régi módon a legfontosabbnak tartott értékeket. „Például, nyolcadik éve hűsvétkor a lakótelep szélén levő kiserdőben tartják meg a keresztutat. Eredetileg azért esett az erdőre a választás, mert nem volt a közösségnek temploma, s hogy senkit ne botránkoztatassanak meg a lakótelepen a nyilvános egyházi esemény miatt, távolabb eső helyet kerestek. Kiderült, hogy a szükségmegoldás előnyökkel járt, a kiserdőbeli keresztút különös hangulata sokak számára vonzó lett. Idén már annyian vettek részt ezen az eseményen, hogy a tömeg mozgása miatt nagyon elhúzódott a szertartás. Így a kisgyermekkel megjelenő szülőknek nehézzé vált a részvétel.” Bizonyosra vehető, hogy egy-két év múlva meg fog változni a keresztúttal kapcsolatos szokás. Miért? Mert a közösség értékrendje szerint a normákat csak addig lehet fenntartani, amíg azok az eredeti célt szolgálják. Azaz amíg a közösség tagjai közötti „egységet” nem bontja meg. Az egység szó leegyszerűsítve azt jelenti ebben az egyházközségben, hogy a szeretet folyamatosan és mindegyik esemény során megtapasztalható legyen.

Értékrend

A plébánia vezérértéke az egység, melyet először a magyar egyházban a Fokoláre mozgalom kezdett terjeszteni. A Fokoláre-értékrend összefoglalva a következőkben fejezhető ki: „Ahol ketten vagy hárman összejönnek az én nevemben, én ott vagyok köztük.” Lefordítva ez azt a hitet jelenti, hogy a szeretetben megélt emberi kapcsolatban megjelenik Jézus Krisztus, más szóval, a transzcendens. A szeretet mint főérték megvalósítását a körülményektől függetlenül vállalni kell – vallják a

mozgalom követői. Másképpen szólva, az emberi kapcsolatokban a szeretet az „egységben fejezhető ki”. E nélkül az ember nem mentesülhet társadalmi gátjaitól, a mindennaposan megélt féltékenységtől, az önzéstől, a hatalomra való törekvésőtől. Mindattól, ami az emberek közötti egységet megtöri. Az olyan emberi kapcsolatban, vagyis interakcióban, amelyben az egység a vezérelv, mindenki egyenrangú. Mindennél fontosabb a szeretet folyamatos fenntartása. Az életben mindenfajta cselekedet, munka, a napi feladatok ellátása a szeretet „életben” tartása érdekében bizonyul fontosnak. Ezért az egyházközségi programok szervezésekor a szervezők elsősorban nemcsak azt figyelik, hogy a programokon jól érezzék magukat a résztvevők, hanem azt is, hogy hogyan lehetne leginkább szeretni a programokon résztvevőket. A programok célja a szeretet megtapasztaltatása.

Normarend

A fenti értékrendet jelenleg az alábbi magatartásszabályokban valósítják meg a plébánián: A plébániát belső nyelvhasználatlal „csak” közösségként emlegetik a hívek. A közösségben legalább 20 kiscsoport működik, átlagosan 15 fővel. A plébánia minden csoportját 3–5 világi hívő vezeti. Ők képezik a kiscsoportok magját. A mag felel a csoporthoz tartozókért. A magnak egymás között tudatosan kell törekednie arra, hogy kapcsolatait a szeretet irányítsa. Ezért egymással gyakran találkoznak, s e találkozásból lehetőleg senki se maradjon ki. Ezek az összejöveteleken, egymás jobb megismerésén keresztül – tapasztalataik szerint – a közöttük lévő egység formálódik. A vezetők egymás közti viszonya, viselkedése „szeretetkapcsolatot” tükröz, amely mintaként szolgál a csoport többi tagja számára. A mag feladatai közé tartozik, hogy tagjai a csoport többi tagjának beszámoljanak, miként bontakozott ki közöttük az egység. Példákat, konkrét történeteket mesélnek el egymásnak. A kiscsoportok funkciójuk szerint formálódhatnak kezdő felnőtt hittanóráként, haladó felnőtt hittan-

óráként, bér málkózásra előkészítőként, liturgikus kiscsoportokként, karitás-z-kiscsoportokként. A kölcsönös beszámolókból kiderül, hogy mindennapi nehézségek leküzdése során épült ki a szeretet-kapcsolat. A magon belül mindig akad egy-két olyan ember, akik nehezen viselik el egymást. Ilyen esetben ezek az emberek különös figyelmet fordítanak egymásra, sokat találkoznak egymással, egészen addig, amíg a közöttük lévő feszültség oldódni nem kezd. Az emberi kapcsolatok terén tapasztalt vezetők a csoportjukba tartozók számára közvetlen példát szolgáltatnak az egység kialakíthatóságát illetően. A vezetőcsoport feladata a csoporttagokkal való intenzív kapcsolattartás. Sajátos szóhasználatban: a „gondozás”. A vezetők információval, bátorítással, s mint említettem, saját tapasztalataik elmesélésével avatják be a csoporttagokat a közösség érték- és normarendjébe. Ezek az intenzív interakciók huzamosabb idő után szocializációs eszközökké válnak. Egy-egy csoport addig marad fenn eredeti összetételében, amíg az egyházköztségben zajló változások ezt megengedik. A közösség létszáma folyamatosan növekedik, az újonnan megtérők megjelenése, valamint a sokasodó feladatok újabb és újabb szerepköröket kínálnak fel. Egy év intenzív csoportélet után nem ritka a csoportok bontása, s más összetételben történő újrarendezése. A kiscsoportok nagy próbái ezek, amelyeket a tagok sokszor vonakodva teljesítenek, mert az összeszokott emberek nehezen válnak meg egymástól. Az újabb szerepkör kihívása azonban kárpótlást ígér.

Mielőtt azonban továbbsmennénk, szólni kell még valamiről az értékrenddel kapcsolatban. Említettem, hogy az egység eszménye a Fokoláre-mozgalom sajátossága. Bizonyos értelemben paradox jelenségnek tekinthető egy mozgalom erőteljes megjelenése egy plébánián. Nehéz elképzelni, hogy erőltetés nélkül hogyan határozhatja meg egy plébánia életét egy lelkeségi mozgalom általi értékrend. Az ellentmondás abban volna, hogy míg a lelkeségi mozgalomba a tagok a mozgalmat irányító alapelveket elfogadva önként jelentkeznek, addig a plébániához a hívek területi közelsé-

gük alapján tartoznak. A plébániáját egy hívő nem önként választja. (Arról most nem kell szólni, hogy a mai egyházi életben a területi elv már nem jelent merev határokat.) Tehát, ha valaki az egység elve szerint szeretne keresztényi életet élni, akkor az lenne a kézenfekvő, ha az annak megfelelő lelkeségi mozgalomhoz csatlakozna. Kérdés, hogyan lehet egy mozgalom értékeit megvalósítani a plébánián, ahová a világiak sajátos elköteleződés nélkül mennek?

A vizsgált plébánián is időről időre felmerül ez a kérdés. Ám megfigyelhető módon mindig akkor, amikor a működő normarendek, szokások már nem tudják az egységet „építeni”. Vagyis a normarendek elmozdítása körüli pillanatokban, a változások előtti feszültséghelyzetekben. Ilyenkor válnak hangossá azok a vélemények, hogy „miért minden fokolárés” módon valósul itt meg? A probléma igazi oka azonban nem a fokolárés normarend egyházközségre történt átültetése miatt van, csak ekképpen artikulálódik. A probléma gyökere a működő normarend és az ehhez képest új probléma közötti feszültség. A folyamatosan változó összetételű plébánián az újabb problémák megoldásához nélkülözhetetlen a normaigazítás. Valójában a közösség a Fokolárétól nem a normarendet, hanem az értékrendet vette át, s ezt az értékrendet a plébánia sajátosságai szerint valósítja meg. Más oldalról, nem mechanikus Fokoláre-norma másolásáról van itt szó, hanem a Fokoláre-érték plébánián történő megvalósításáról. A normarend folyamatosan épül, s ez az építkezés sohasem fejeződhet be, mert a vezérelv, az egység, egy folyamatosan építkező társadalmi valóságot jelent. „Például az egyik fél éve működő felnőtt hittancsoport kettévál, mert az év során annyi új, kereszténység-gel ismerkedő felnőtt jelent meg hittanóránkon, hogy a régi formában már nem lehetett tovább folytatni a hittant. Mivel az új jelentkezők közül senkit sem küldtek el, de a régebbi tagok érdekét is figyelembe vették, a csoportvezetők a szétválás mellett döntöttek.” Új helyzet, új forma. A norma működtetését újra kellett gondolni.

A magba egy-két új ember érkezett, akiknek nem felelt meg a találkozásokra korábban kialakított időpont. Továbbá kiderült, hogy amit eddig el lehetett telefonon intézni, azt most nem lehet, mert nagyon drága lett a telefon, amire az „újak” felfigyeltek. Kikerült a magból a legjobb kapcsolattartó képességgel rendelkező ember, akit csak úgy lehetett pótolni, hogy a mag megosztotta a kapcsolattartással járó feladatokat. Tehát nem egy ember, hanem lehetőleg többen végzik ugyanazt a munkát. Változtatni kellett tehát. A normarend igazításra szorult, félretéve a korábban bevett gyakorlatot. Új vonásokat kellett beiktatni.

Összegezve az eddigieket: a kiscsoportokban, főleg a mag, nemcsak a norma megvalósításában vesz részt, hanem a normán keresztül valósítja meg keresztény önmagát. A norma nem jelent merev szabályt, mert megvalósítói vagy új emberek, vagy ha régiek, akkor gyakran kerülnek új helyzetbe.

Hangsúlyozni kell, hogy az egység megvalósítása más normákon keresztül történik a lelkeségi mozgalomban, és másképpen egy plébánián. A plébánia jellegéből adódóan elengedhetetlen a sokféle igény és a hívek reflexióinak figyelembevétele, amely folyamatos kommunikáció útján történik. Így a normarendet könnyen elfogadhatja a többség. Kézenfekvő kérdés ezek után, hogy miért éppen az egység vált elfogadottá, sőt legitimmé, hiszen az

evangélium számtalan értéket mutat fel a keresztény élet kibontakoztatása számára. Lehetne „legkisebbnek lenni”, mint Mária, vagy folyamatos imádkozással intenzív kapcsolatot keresni a transzcendenssel, mint a karizmatikusok stb.

A norma kialakulásának története

Nehéz elképzelni, hogy erőltetés nélkül hogyan határozhatja meg egy plébánia életét egy lelkeségi mozgalom általi értékrend. Az ellentmondás abban volna, hogy míg a lelkeségi mozgalomba a tagok a mozgalmat irányító alapelveket elfogadva önként jelentkeznek, addig a plébániához a hívek területi közelségük alapján tartoznak. A plébániáját egy hívő nem önként választja. (Arról most nem kell szólni, hogy a mai egyházi életben a területi elv már nem jelent merev határokat.) Tehát, ha valaki az egység elve szerint szeretne keresztényi életet élni, akkor az lenne a kézenfekvő, ha az annak megfelelő lelkeségi mozgalomhoz csatlakozna. Kérdés, hogyan lehet egy mozgalom értékeit megvalósítani a plébánián, ahová a világiak sajátos elköteleződés nélkül mennek?

Az egyházközség nyolc éves múltra tekint vissza. Egy újonnan épült lakótelepen „megjelent” két Fokoláre-mozgalomhoz tartozó pap, akiknek élete a lelkeséghez való tartozásukat is tükrözte. Mind a magatartásukat, mind az emberekkel való bánásmódjukat illetően, nem a megszokott módon viselkedtek. Megkísérelték „a szeretetet megfoghatóvá tenni”. Egyházközség-szervező munkájuk során azt a magatartást tanúsították, amely meggyőződésük szerint az evangéliumot követő élet volt. Híveik maroknyi csapata egyrészt olyan keresztényekből állt, akik a korábbi plébániájukon hozza voltak szokva a közösségi élethez, másrészt olyan új megtérőkből, akik elfogadták, hogy a ke-

reszténység és a közösségi élet elválaszthatatlan egymástól.

A lakótelep a várostól távol esik, a tízemeletes házakat négyemeletes házak váltogatják, a lakótelepet nagyobb autót nem szeli ketté. Ilyen körülmények között a főleg vidékről elszármazott családok könnyen tudtak találkozni egymással, ide-

jekorán kezdték egymás társaságát keresni, ezzel korábbi kapcsolataikat újjáépíteni. Az egész lakótelepre valamiféle falusias légkör a jellemző. Hamar elterjedt, hogy olyan papok vannak a lakótelepen, akik „komolyan” veszik hitüket.

Közösen, de hogyan? Az újonnan idekerülő papok és a körük gyűlt hívek számára a közösségi élet szükségessége nem volt kérdés, annál inkább annak módja, hogyanja jelentett problémát. A papok rendelkeztek fokolárés tapasztalattal, de olyannal nem, amellyel egyházközösséget lehetett volna építeni. A hívek közül sem szervezett még senki plébániát. Közösen, együtt kellett megteremtíteniük az új életformát. A plébánosok köré gyűlt mag felfigyelt a papok közötti „egységre”, s keresni kezdte ennek a magatartásnak a mozgatóit. Fokról fokra vált vonzóvá a papok által képviselt minta: a feszültségek békés rendezése, bizalomteli légkör, önállóságra való nevelés. Az egység „élését” tanuló első mag sok éjjelen keresztül vitatott meg egy-egy kérdést a plébániai élettel kapcsolatban. Időbe került, mire mindenkit meghallgattak, mire mindenki elmondhatta véleményét, mire mindenki bocsánatot kérhetett hevesességéért. Megoldást a kérdésre a konszenzus adott. S ez éven keresztül így ment.

A „magból” képviselő-testület lett, a döntések meghozatalában tovább folytatták az egység építésének nehéz munkáját. Az első „mag” összetétele az idők múlásával megváltozott. Ha a szeretet és az egység a vezérelv, akkor szükségszerűen háttérbe szorul a sürgősség, illetve a szakmai illetékesség elsődlegessége. A sok-sok beszéd hiábavalóságnak tűnt azoknak, akiknek az egység elfogadható, de nem a fő elvet jelentette. A magból kimaradtak mindazok, akik ezzel vagy nem tudtak, vagy nem akartak azonosulni. Visszaemlékezések szerint a kimaradás egy-két kivételtől eltekintve nem volt látványos, s szám szerinti kisebbséget jelentett. A kimaradás, a közösségtől való eltávolodás azóta sem jelentős. Szociológiai törvényszerűség, hogy egy norma jelenléte normaszegéssel

is együtt jár. A közösség vizsgálata azonban azt mutatja, hogy a folyamatos normakorrekció, ha nem is számolja föl, mindenképpen gyengíti a normaszegést, vagy a normával való szakítást. Ezt támasztják alá a továbbiak is:

1. A plébánosok nagy energiákat fordítottak arra, hogy az egység elve racionálisan is érthető legyen a közvetlen munkatársak körében.

2. Az éjszakázások előbb-utóbb eredményt is hoztak, megindult a közösségi élet, felépült egy hatalmas templom és közösségi ház, egyik program a másikat követte a résztvevők melegezésére. A rendezvények népszerűek voltak.

3. A sok program miatt munkacsoportok szerveződtek, a közvetlen munkatársak egy-egy munkaterület felvállalásával saját csoportot is hozhattak létre, s e csoportok egymástól eltérő szokásokat is bevezettek. Hosszú idő telt el a mindenkori csoportvezető egyénisége által meghatározott első munkacsoportok megjelenése, és a kiscsoportok kialakulása között, amelyek már az egységes, helyi szokásokra támaszkodva működtek.

A kialakult plébániai norma mellett attól eltérő normákat követő csoportok is zavartalanul működtek. Megtalálható a plébánián a szociális testvérek rendszeres ima szemináriuma is, amely nem igazodik a közösség normáihoz, s karizmatikus elveket követ. Vagy időnként házas hétvégeket rendez a templomban az Emmanuel-közösség, amelyre a plébánia házaspárjai is hivatalosak. A Hit és Fény rendezvényei is gyakoriak itt, amelyekre a káposztásmegyeriek segítségével kerül sor. Ezeken a rendezvényeken a közösség tagjai megbizonyosodhatnak a saját normarendjüktől eltérő normák működőképességéről is. Még egyszer hangsúlyozom, hogy a közösség normarendje fokról fokra bontakozott ki, s ha a „mélyben” kialakult valamilyen szokás, amely sokak tetszését elnyerte, azt a közösség vezetői, a papok, látványosan felszínre emelték. A csoportvezetés elveiről tanulmányi napot tartottak, olyan módszereket dolgoztak ki, amelyek az egy-

ség megvalósítását szolgálják. Az volt az elképzelés, hogy az egyes csoportokat három-öt ember vezesse, minden csoporttalálkozót imával kezdjenek, a csoportvezetők pedig a találkozások közötti időszakban keressék egymással és a tagokkal is a kapcsolatot. Vagy egy másik példa: mivel a közösség új tagjai egyre kevesebb tárgyi tudással rendelkeztek a keresztény kultúráról illetően, ezért belső tanfolyamot szervezték a csoportvezetők részére a II. Vatikáni Zsinat utáni teológia szemléletéről, s az ehhez kapcsolódó ismeretanyagból.

A kívülállás módjai

Számáruányukat tekintve nem jelentősek ezek a csoportok, a valóságos kép megrajzolása miatt mégis fontos róluk beszélni. Két területen tapasztalható leginkább kívülállás: a hittanoktatás és a programszervezés területén.

1. Hittanoktatás felnőttek körében:

A) hittanvezetés a plébánia normái nélkül: a hittanvezető teológiát végzett, alapos felkészültségű, gyermekkora óta keresztény életet élő személy. Hittanóráit komoly felkészülés előzi meg, ahol előadás formájában elmondja az anyagot. A felnőttek nagy ismeretanyagot sajátíthatnak el az órákon. Több éve működik a csoport állandó tagsággal. A csoport tagjai jórészt azokból állnak, akiktől távol áll a „gyakorlatozás”, akik a tapasztalatok elmondását gyerekes dicsekvésnek tekintik. A templomi munkákban tevékenyen részt vesznek. A hittanórák kötetlen beszélgetéssel zárulnak.

B) felnőthittan a plébánia normáival: a hittanok vezetését négy-öt főből – teológiát nem végzett személyekből – álló kiscsoportok végzik. Kiválasztódásuk az egyházközség és a hit iránti elköteleződésük alapján történik. A csoportot vezető személyek szoros kapcsolatot tartanak fenn egymással, s ezt igyekeznek kiterjeszteni a csoporttagokra is. A hittanóra fő tengelye a „mag” bevezető előadása, amit a kiscsoportos beszélgetések követnek. Ezek témája mindig a keresztény értékeknek a

mindennapokban történő megvalósítása. Tapasztalatok, problémák megbeszélése.

A két altípus összevetéséből kitűnik, hogy az első példa a hagyományos hittanórák szerkezetét követik, felkészülés, kérdés-válasz, állandó tagság formájában. A második példában a hittanon a tudás elsajátításánál fontosabb a keresztény hit mindennapi megjelenítése, a gyakorlatozás. A felnőtt hittannak ez a tpusa a közösségi normák megvalósításának ideális terepe. Öt-hat ilyen csoport működik évről évre.

A kívülállás második esete a programszervezés során merült fel. A plébánia programjai fokozatosan váltak normakövetőkké. E szerint a programok előkészítését egy csoport végzi, akik addig beszélnek át a teendőket, amíg egyetértésre nem jutnak egymással és plébánosaiikkal. A programok (farsang, kirándulás, táncmulatság) elsődleges célja a „hitvallás”. Azt tekintik sikeres mulatságnak, ahol a résztvevők megtapasztalhatják az őket körülvevő szeretetet. Ehhez közösségi táncokat vezettek be páros táncok helyett, vagy csoportos mulattatós vetélkedőket szellemi vetélkedők helyett. Lényeg az, hogy az se érezze rosszul magát, aki egyedül érkezik, vagy aki tudja magáról, hogy kevésbé ügyes vagy okos. A rendezvényeket a jól képzettek, jó mozgásúak szervezik, ők találják ki, ebben a szerepben kamatoztatják a rátermettségüket. A programok nem múlnak el csoportos beszélgetések nélkül, amelyeken ki-ki elmondhatja, hogyan érezte magát, vagy mit tapasztalt a rendezvény alatt. A szervezők ekkor bizonyosodhatnak meg, hogy sikeres volt-e a program vagy sem.

Ezzel ellentétes az a szemlélet, amely szerint a jó az, ha minél több program van egy plébánián, mert akkor több emberrel lehet kapcsolatba kerülni. S az emberek maguk döntsék el, hogy mi tetszett nekik, s mire van igényük. A szolgáltató funkciót tartja fontosabbnak ez az irányzat, mint a hitvalló funkcionál. A plébánián minden programot-ötletet megvitat a képviselőtestület, vagy egy koordinációnak nevezett bizottság, s mérlegelés után engedélyezi azok megvalósítását. Az „ötletemberek”

ha elég kitartóak, akkor engedélyt kapnak programjaik megszervezésére. Konfliktusra azonban a programok lezajlása után számítani lehet. Az egyházközség közvéleménye minden programot véleményez. Ezért a „kívülálló” programok közül csak azok nyerik el a tetszést, amelyek közelítenek a többség által kedvelt stílushoz (családias légkör, egyedülállókra figyelés, gondosság). Ha egy előadást hagyományos formában hirdetnek meg – hirdetőtáblán –, akkor azon kevesen jelennek meg. Ha viszont egy előadás hallgatóságát a hittan-csoportokon, esetleg személyes meghívásokon keresztül toborozzák, akkor arra sokan elmennek. Ezt a technikát a kívülállók is ismerik, s alkalmazzák.

A közösség táncsoportja megalakulásakor nem követte az egyházközség normáit. Egy házaspár táncolni szerető párokat gyűjtött maga köré, s azok meglévő tudását akarták fejleszteni. A csoport mellé táncotánárt is hívtak, aki el is kezdte a néptáncoktatást. Néhány hét múlva azt vették észre, hogy csak három pár maradt a csoportban. A többiek „nem érezték jól magukat”, idegen volt számukra a légkör. Mint kiderült, az „elmenekülők” olyan közösségi tagok voltak, akik már hozzászoktak ahhoz, hogy mindenben megkérdezik a véleményüket, s ahol az egymással folytatott beszélgetés lényege a „hogyan csináljuk”. A megmaradt három házaspár félretette a tánc tanulási programot, s egymás életét kezdték megismerni. Fél éven belül maguk mellé hívtak még egy párt, s azokat fokozatosan vezették be kiscsoportos életükbe. Ma már több egyedülálló fiatal jár velük fellépni vidéki plébániákra. Megalakulásuk óta több pontban közeledtek a közösség normarendjéhez, ha nem is azonosulnak vele teljesen. Ma már ők szervezik a plébánián a családi vasárnapokat, közös főzés, énektanulás, játék kíséretében.

A normarend technikai megvalósulása dialogizálás útján

Ennél a pontnál kell felidézni *Habermas* kommunikatív cselekvéssel kapcsolatos elképzeléseit. Az elmélet tézi-

seivel értelmezem az egyházközségben zajló új típusú kommunikációt. Habermas szerint a kommunikatív cselekvés nem más, mint a megegyezés-keresés egy kooperatív értelmezési folyamatban. A kooperatív értelmezési folyamat három szintből áll:

1. a kommunikáció résztvevői vizsgálják, hogy a kijelentés megfelel-e a valószínűségnek;
2. vizsgálják, hogy a kijelentés egy bizonyos normarend szerint helyes-e;
3. vizsgálják a beszélő szubjektív hihetőségét.

A kommunikáció tehát Habermasnál egyetértésre orientált akkor, ha egy véleményt igaznak, helyesnek és hihetőnek tekint a hallgatóság. A szerzőnél a megegyezési folyamat egy előzetes kulturális megértés terében zajlik, azaz egy adott életvilágban.

Az egyházközség közösségében megegyezés-keresés, azaz a résztvevők közötti „egység” kialakítása folyik. Az egység építése kiscsoportokban zajlik, s a legintenzívebb szakasza a hétköznapiakban végzett „gyakorlatok” kiscsoportokban történő elmesélése. Belső szóhasználatban a „tapasztalatcsere”. A tapasztalatok mások által történő megértéshez szükség van a Habermas-féle három szint összhangjára. Egy tapasztalat elmesélésekor a hallgatók figyelnek a mondotak igazságtartalmára, utána arra, hogy a történet végkifejletében megjelent-e a lényeg, a szeretet, s végül, hogy a beszélő eggyé vált-e történetével.

A kommunikatív cselekvés, azaz a megértésre törekvő kommunikáció társadalmi megvalósulását nehéz elképzelni egy közös értékrend tudatos vállalása nélkül. Mert vajon mi készítetné az embert arra, hogy lemondjon saját véleményéről és jól bevált cselekvési módjairól? Miért törekedjék a végsőkig a megegyezésre? Úgy tűnik, hogy a tanulmányban vizsgált értékrend, az egység olyan cél, amellyel az ember képes közmegegyezésre jutni.

Bögre Zsuzsa